

Devlet Vermediği Hizmetler İçin Vergi Alabilir mi?

Vergi ödevi Anayasa'nın 73'üncü maddesinde *"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür."* şeklinde düzenlenmiştir. Maliye teorisinde vergi, devletin kamu hizmetlerini finanse etmek amacıyla, yurttaşların gelirleri, harcamaları veya servetleri üzerinden karşılıksız ve cebri (zorunlu) olarak aldığı tutarlar olarak *"karşılıksızlık ilkesi"* çerçevesinde tanımlansa da ilkokul yıllarından itibaren, vergilerin devlet tarafından savunma, adalet, eğitim, sağlık gibi hizmetler için ve yol, su, enerji giderleri için harcandığı anlatılır.

Vergileri harçlardan ayıran temel özellik, vergilerin devletin bütün harcamaları için genel olarak alınması, harçların ise (pasaport harcı, tapu harcı gibi) devletin sunduğu özel bir hizmet karşılığında alınmasıdır. Bu noktada hemen řu soru akla gelmektedir; vergiler karşılık gözetmeksizin kamu harcamalarının geneli için alındığına göre, devletin de vergileri harcayarak yerine getirmesi gereken ödevleri yok mudur?

Vergilerin *"karşılıksız"* olarak toplanması, devletin bu parayı dilediğı gibi harcayabileceğı veya bu konuda hiçbir sorumluluğı olmadığı anlamına gelmez. Tam aksine, devletin vergi toplama yetkisinin meşruiyeti, yerine getirmekle yükümlü olduğu ödevlerle sağlanır. Yurttaşlar vergi ödeyerek devletin *"devlet olma gücünü"* gücünü finanse ederken, devlet de bu kaynakları kullanarak ülkenin ve yurttaşların güvenliğini, adaletini, eğitimini, sağlığını, barınma ihtiyacını ve dolayısıyla maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları sağlamak zorundadır.

Anayasa'nın 2'nci maddesinde vurgulanan Türkiye Cumhuriyeti'nin bir *"Sosyal Hukuk Devleti"* olduğu da bu

çerçeve de anlamlı hale gelmektedir. Devletin vergileri harcayarak, varlık sebebi olan iç ve dış güvenlik, adalet gibi kamusal hizmetleri yerine getirmesi gerektiği gibi; halkın eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, altyapı gibi sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını da bedelsiz sağlaması ve bu hizmetleri tüm yurttaşlar için ulaşılabilir hale getirmesi gerekir. Örnek vermek gerekirse, Anayasa'nın 23'üncü maddesinde yer alan "Yerleşme ve seyahat hürriyeti"nin, 42'nci maddede düzenlenen "Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi"nin, 56'ncı maddede yer alan "Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması" hükmünün, 57'nci maddedeki "Konut hakkı"nın tamamen 2'nci maddede düzenlenen "Sosyal Hukuk Devleti"nin gerekleri olduğu açıktır.

Durum bu şekilde iken, sadece iki hizmete baktığımızda karşımıza aşağıdaki tablo çıkmaktadır:

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Örgün Eğitim İstatistikleri'ne ve Eğitim Sen 2026 yılı Raporuna göre, Türkiye'de üniversiteler hariç örgün eğitim gören toplam 16,906 milyon öğrencinin yaklaşık 1,539 milyonu (%9,1'i) özel okullarda eğitim görmekte; okul öncesi kurumlar (kreş ve anaokulları) baz alındığında, faaliyet gösteren kurumların %41'ini özel okullar oluşturmaktadır. 2026 yılında üniversiteler dışındaki devlet okulları sayısı 50.662 iken, özel okul sayısı 14.700'e ulaşmıştır.

Sağlık Bakanlığı'nın en son yayımladığı Sağlık İstatistikleri Yıllığına göre de (2024 sonu bazlı güncel veriler) muayene hizmetlerinin %80,3'ü kamu hastanelerinde, %11,4'ü özel hastanelerde, %8,3'ü üniversite hastanelerinde verilmiş; ameliyatlarda ise tablo özel hastaneler lehine gelişmiş ve yapılan ameliyatlardan % 58,9'u kamu hastanelerinde, %23,0'ü özel hastanelerde, % 18,1'i de üniversite hastanelerinde gerçekleştirilmiştir.

Sağlık Bakanlığı'nın yayımladığı 2024 yılı sağlık istatistiklerine göre, Türkiye'de aktif olarak hizmet veren toplam 1.562 hastane bulunmaktadır. Bu hastanelerin 941'i

Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanesi, 552'si özel hastane, 69'u da üniversite hastanesidir.

TÜİK'in yayımladığı 2024 yılı *"Sağlık Harcamaları İstatistikleri"* (Aralık 2025'te açıklanan veriler) toplam sağlık harcamaları içinde özel sektör sağlık harcamalarının payının % 23,9 ile 2009 yılından bu yana en yüksek seviyeye ulaştığını göstermektedir.

Sadece iki hizmet için yapılan tespitler şu durumu ortaya koymaktadır: Devletin vergi toplayarak finanse etmesi ve yurttaşlarına bedelsiz olarak sunması gereken sağlık ve eğitim hizmetleri, 1980'lerde uygulamaya başlayan *"kökü dışarıda neoliberal politikalarla"* neredeyse özelleştirilmiş ve çoğunun eğitimi, mesleği ve deneyimi bu hizmetlerle ilgili olmayan sermayedarlar için *"kârlı yatırım alanlarına"* dönüştürülmüş ve daha da vahim olanı devlet vermediği bu hizmetler için, yurttaşlarından ayrıca KDV almaya başlamıştır.

Güncel olarak, yurttaşlar tarafından özel eğitim hizmetlerinde %10 oranında, özel sağlık hizmetlerinde ise %10-20 oranında KDV ödenmektedir. Buradan hemen, *"bu hizmetlerden parası olanlar yararlanıyor, KDV'yi de ödesinler"* sonucu çıkarılması son derece yanlıştır; çünkü bu hizmetlerden yararlananların çok az bir kısmı varlıklı kişiler olsa da (varlıklıların önemli kısmı bu hizmetleri zaten yurt dışından almaktadır), çoğunluğu, nitelikli ve zamanında hizmet alamayan ve maddi olanak yaratmak için borçlanan veya evini arabasını satan yurttaşlardan oluşmaktadır. Çeteleşmenin zirveye ulaştığı, sıklıkla öğrencilere ve öğretmenlere dönük saldırıların yaşandığı okullar ve en ciddi sağlık sorunununda bile zamanında hizmet almanın imkânsızlaştığı hastaneler, yurttaşları paralı hizmet almaya zorlamaktadır. Ortada keyfiyet değil, büyük ölçüde mecburiyet vardır.

Diğer yandan, devlet kendi yurttaşlarından sağlık hizmetlerinde aldığı KDV'yi yabancılardan almamaktadır. 2018 yılında KDV Kanunu'nun 13'üncü maddesine eklenen (l) bendiyle,

“Sağlık Bakanlığınca izin verilen gerçek veya tüzel kişiler tarafından, Türkiye’de yerleşmiş olmayan yabancı uyruklu gerçek kişilere, münhasıran sağlık kurum ve kuruluşlarının bünyesinde verilen koruyucu hekimlik, teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri...” vergiden istisna tutulmuştur. Bu durum, ayrıca Anayasa’nın 10’uncu maddesinde yer alan *“Eşitlik İlkesi”*ne açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse, Anayasa’nın *“Sosyal Devlet”* düzenlemesi gereğince; eğitim, sağlık ve benzeri hizmetler ticari alanlar olmaktan çıkarılarak, yurttaşlık hakkı kapsamında, devlet eliyle nitelikli olarak yurttaşlara sunulmalı (önemli bir gösterge olarak, Covid salgınında hangi hastanelerin hangi hizmeti ne şekilde verdiği değerlendirilmelidir); bu sağlanmıyorsa ve yapılmak istenmiyorsa, söz konusu hizmetleri satın alan belli gelir düzeyinin altındaki yurttaşlardan, aynen yabancılara sağlık hizmetinde sağlandığı gibi, KDV alınmamalı; vergi mükellefi olan yurttaşlar için de, eğitim ve sağlık harcamalarının (gelirin %10’unun değil) tamamının indirimine olanak sağlanmalıdır. Zaten özel sağlık ve eğitim hizmeti alan yurttaşların, devletin bu konudaki sorumluluğunu ve yükünü azaltmaları sebebiyle, bu hizmetler için ayrıca vergi ödemeleri, *“parasalcı mantık”* açısından bile açık bir çelişki oluşturmaktadır.

Bu yazı 9 Ağustos 2026 tarihli BirGün Gazetesi’nde yayınlanmıştır.